

~~_____~~

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/2919	8 september 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 54/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

~~_____~~

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/2919 d.d.
8 september 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID

HSV

HAI

HMA

HPEA

Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

54/93

(Afgesloten 081200 SEP 1993)

Bosnië-Herzegovina

De Bosnische president Izetbegovic heeft verklaard ervan uit te gaan dat de besprekingen in Genève over een à twee weken zullen worden hervat. Hij heeft echter gisteren de Veiligheidsraad eveneens opgeroepen luchtaanvallen goed te keuren tegen de strijdende partijen die de hulpverlening aan de burgerbevolking van Bosnië-Herzegovina doorkruisen. Indien dit niet mogelijk zou zijn, verzocht hij het embargo op wapenaankopen door zijn regering op te heffen. Deze oproep geeft eens te meer aan dat Izetbegovic, in weerwil van zijn aangegeven bereidheid tot nieuwe onderhandelingen, nog steeds de mogelijkheid openlaat van een voortzetting van de oorlog in zijn land, met inbegrip van een vergroting van de buitenlandse militaire betrokkenheid daarbij.

Hoewel Izetbegovic zijn principiële verzet tegen de opdeling van Bosnië-Herzegovina heeft moeten opgeven, blijven er in de praktijk onder de Bosnische Moslims bezwaren tegen zo'n opdeling grote bezwaren bestaan, met name omdat zij, gerekend naar hun aandeel in de totale bevolking, slechts een onevenredig klein en economisch niet levensvatbaar deel van de republiek zouden krijgen toegewezen. De territoriale eisen die Izetbegovic stelt aan de andere strijdende partijen moeten mede in dit licht worden gezien.

Internationaal bemiddelaar Stoltenberg heeft opgeroepen tot een spoedige hervatting van de onderhandelingen in Genève. Hij betoonde zich optimistisch over de kans op een doorbraak, omdat in zijn ogen de meningsverschillen miniem zijn. Naar zijn mening ging het geschil nog slechts om 4% van het Bosnische grondgebied en een toegang (voor de Moslims) tot de Adriatische zee. Onduidelijk is echter waarop Stoltenberg zijn optimisme baseert. De tegenstellingen tussen de Serviërs en Kroaten enerzijds en de Moslims anderzijds over de kwesties van de soevereiniteit van en het grensverloop tussen de beoogde deelstaten waarin Bosnië-Herzegovina zou moeten worden verdeeld, worden dezerzijds uiterst moeilijk oplosbaar geacht. Serviërs en Kroaten wijzen verdere territoriale concessies aan de Moslims af, al hebben eerstgenoemden gezinspeeld op een mogelijke gebiedsruil met de Moslims.

Leden van de Bosnisch-Servische en Bosnisch-Kroatische parlementen hebben op 1 september een ontmoeting gehad in Herceg Novi (Montenegro). Na afloop werd bekend gemaakt dat beide partijen waren overeengekomen hun samenwerking op alle terreinen te intensiveren. Een dag later hebben ook de opperbevelhebbers van de beide strijdkrachten een ontmoeting gehad in het hoofdkwartier van de Bosnische Serviërs in Pale. Deze meldingen bevestigen eerdere vermoedens dat de Bosnische Serviërs en Kroaten door de impasse in de onderhandelingen in Genève gestimuleerd zijn om hun samenwerking te verbeteren. Beide partijen streven, in tegenstelling tot de Moslims, naar een zo groot mogelijke autonomie van de door hen gedomineerde gebieden in Bosnië-Herzegovina en -op termijn- naar aansluiting van die gebieden bij de respectievelijke moederrepublieken. Uit het feit dat de politieke bijeenkomst in Montenegro heeft plaatsgevonden, kan worden opgemaakt dat

~~_____~~

het streven van de Bosnische Serviërs en Kroaten naar nauwere samenwerking in Bosnië-Herzegovina de instemming van de "Joegoslavische" regering geniet.

UNHCR en VN-rapporteur voor de mensenrechten Mazowiecki hebben opnieuw internationale aandacht gevraagd voor de etnische zuiveringen in het voormalige Joegoslavië en de detentie van tienduizenden combattanten en burgers door leden van andere bevolkingsgroepen. Aanleiding voor de uitspraken van UNHCR was de deportatie van Moslims uit het door de Bosnische Kroaten opgeëiste Mostar. Onderstreept werd echter dat alle drie strijdende partijen zich in voorkomende gevallen schuldig maken aan schendingen van de mensenrechten. Opmerkelijk was dat de Kroatische regering de Bosnische Kroaten de afgelopen dagen heeft opgeroepen hun krijgsgevangenen humaner te behandelen en internationaal toezicht in de detentiekampen toe te laten. Deze oproep houdt waarschijnlijk verband met de internationale kritiek die de afgelopen weken is uitgeoefend op mensenrechtenschendingen door de Bosnische Kroaten. In verband daarmee was reeds gezinspeeld op internationale sancties tegen Kroatië. Overigens heeft het Bosnisch-Servisch presidiumlid Plavsic in de "Joegoslavische" pers de afgelopen dagen gepleit voor een voortzetting van (humane) etnische zuiveringen in Bosnië-Herzegovina, met name in het oosten, waar zich zoals bekend nog drie Moslim-enclaves bevinden in door Serviërs gedomineerd gebied. Ook in het verleden heeft de Bosnisch-Servische politieke leiding herhaaldelijk onderstreept Moslim-enclaves aan de Bosnisch-Servische grens niet te zullen tolereren. Overigens heeft zij wél formeel ingestemd met het voorstel van Owen en Stoltenberg, waarin deze enclaves aan de Moslims worden toegewezen.

De commandant van de Bosnisch-Servische strijdkrachten, Mladic, heeft in Banja Luka, de hoofdstad van de Bosnisch-Servische gebieden, een militaire academie geopend. Opmerkelijk daarbij was dat werd aangekondigd dat de cadetten niet alleen uit de Bosnisch-Servische gebieden afkomstig zullen zijn, maar ook uit de aangrenzende "Servische" delen van Kroatië. Deze melding onderstreept eens te meer dat de Bosnische Serviërs de opbouw van een eigen defensie-apparaat onverminderd voortzetten. Zij past ook in het kader van de afspraken die tussen beide "Servische" staten zijn gemaakt over geleidelijke eenwording met Banja Luka als gezamenlijke hoofdstad.

Aanhoudend worden meldingen ontvangen betreffende militaire activiteiten die duiden op voorbereidingen voor nieuwe, omvangrijke vijandelijkheden indien pogingen tot een politieke oplossing zouden falen. Deze activiteiten worden bovenal waargenomen bij Bosnische Kroaten en de Bosnische (Moslim-)strijdkrachten in een groot deel van centraal-Bosnië, westelijk van Sarajevo. Daarnaast wordt bij Moslims en Kroaten een verhoogde militaire activiteit vastgesteld ten zuiden van Sarajevo rond Mostar, Jablanica en Konjic. Activiteiten van de Bosnisch-Servische strijdkrachten concentreren zich aanhoudend in een groot gebied rond de zogenaamde Posavina-corridor, de stedendriehoek Zepce-Zavidovici-Maglaj en bij Olovo, ten noordwesten van Sarajevo.

Bosnisch-Servische bevelhebbers hebben bij de VN een klacht ingediend omdat de Bosnische (Moslim-)strijdkrachten een tunnel van enkele honderden meters gegraven zouden hebben onder de landingsbaan van het internationale vliegveld van Sarajevo tussen de door hen gedomineerde delen in en buiten de Bosnische hoofdstad. De Serviërs hebben gedreigd hun aanvallen op die tunnel op korte termijn te intensiveren. Hoewel het bestaan van de tunnel niet bevestigd is, is het niet onmogelijk dat de Servische beschuldigingen juist zijn. Dit kan een additionele dreiging vormen voor de VN-eenheden in de stad, die als enigen gebruik maken van de luchthaven van Sarajevo.

Kroatië

De Kroatische regering heeft UNPROFOR formeel verzocht om vervanging van generaal Baudot, de bevelhebber van de VN-vredesmacht in UNPA-zuid. Baudot zou een pro-Servische houding hebben tentoongespreid en Kroatië hebben gekwetst. Niet duidelijk is wat de concrete aanleiding voor het Kroatische verzoek is geweest. Het onderstreept echter eens te meer de toenemend kritische houding van de Kroatische regering ten opzichte van UNPROFOR, dat door de Kroaten een te passieve houding wordt verweten bij de uitvoering van het VN-vredesplan voor Kroatië. Nog onlangs dreigde de Kroatische president Tudjman het mandaat van UNPROFOR, dat per 30 september afloopt, niet meer te verlengen als het vredesplan niet "volledig uitgevoerd" zou zijn.

Servië/Montenegro

De leider van de Servische Vernieuwingspartij, Draskovic, die geldt als de aanvoerder van de oppositie tegen de socialistische Servische president Milosevic, heeft het voorstel van de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg tot opdeling van Bosnië-Herzegovina veroordeeld. Volgens Draskovic zou het voorstel alle strijdende partijen benadelen, maar met name de Serviërs, die, ondanks het feit dat zij bij de Bosnische verkiezingen van 1991 op 65% van het Bosnische grondgebied de meerderheid hadden behaald, nu slechts 50% van dat gebied toebedeeld zouden krijgen. Bovendien zou volgens Draskovic 80% van de natuurlijke rijkdommen van Bosnië-Herzegovina buiten bereik van de Serviërs komen te liggen. Opmerkelijk is overigens dat Draskovic kort tevoren het voorstel van Owen en Stoltenberg had afgewezen omdat het etnische zuiveringen zou legitimeren en een kunstmatige scheiding zou aanbrengen tussen Serviërs en Moslims, die, zo verklaarde Draskovic, eeuwen naast elkaar hebben geleefd. Dergelijke tegenstrijdigheden zijn indicatief voor de politieke opstelling van Draskovic. Zij onderstrepen echter dat zijn nationalistische opvattingen niet onderdoen voor die van Milosevic en de leider van de Radicale Partij, Seselj, die de socialistische minderheidsregering gedoogsteun verleent. Hoewel andere leiders van de Vernieuwingspartij steun hebben uitgesproken voor het plan van Owen en Stoltenberg, kan uit de citaten van Draskovic worden opgemaakt dat een- overigens zeer onwaarschijnlijke- overname van de macht door de Servische oppositie niet zonder meer zou leiden tot een meer gematigde opstelling van Servië met betrekking tot de andere voormalige Joegoslavische deelstaten.

Leden van Servisch-nationalistische groeperingen hebben in de haven van Belgrado een aantal ertsschepen bezet om het vertrek naar het buitenland te verhinderen. Zij stellen dat zij de schepen pas vrij zullen geven als de VN voedsel en medicijnen aan Servië zal leveren. Deze melding onderstreept dat als gevolg van de sancties in de genoemde categorieën tekorten ontstaan. Ook de "Joegoslavische" regering heeft met het oog daarop in het recente verleden verzocht om tenminste verlichting van de sancties. Hoewel de "Joegoslavische" regering de actie formeel veroordeelt, staat zij daar zonder twijfel sympathiek tegenover. De machtsmiddelen die de Serviërs ten dienste staan, zijn echter beperkt.

Volgens een melding van [REDACTED] neemt Hongarije maatregelen ter versterking van de grens met Servië. Onduidelijk is wat de aanleiding voor deze maatregelen is. Hongarije probeert reeds geruime tijd van het Westen additionele veiligheids garanties te krijgen tegen een door Hongarije gevreesde uitbreiding van de oorlog in het voormalige "Joegoslavië" naar het eigen grondgebied en verzoekt ook geregeld om (financiële) compensatie van de verliezen als gevolg van de sancties tegen het zuidelijke buurland. In dat kader heeft Hongarije er belang bij de dreiging zo sterk mogelijk te benadrukken. Het is echter ook niet uitgesloten dat het een voorzorgsmaatregel betreft met het oog op mogelijke nieuwe vluchtelingenstromen uit delen van het voormalige Joegoslavië.

Macedonië

Macedonische functionarissen hebben gesteld dat sinds enige tijd geen sprake meer is van ontduikingen van het embargo op handel met "Joegoslavië". Waarnemingen aan de Macedonische grens met Servië bevestigen dat het grensoverschrijdende vrachtverkeer aanzienlijk is afgenomen. Met name de Amerikaanse regering lijkt druk op Macedonië te hebben uitgeoefend om de controle op naleving van het embargo te verbeteren. Doel is vermoedelijk de "Joegoslavische" regering aan te sporen om de Bosnische Serviërs te bewegen tot een grotere concessiebereidheid ten opzichte van de Moslims. Macedonië maakt een zware economische crisis door en is economisch sterk afhankelijk van Servië. Daarom moet worden betwijfeld of de reductie in het grensoverschrijdende verkeer van blijvende aard zal zijn.

De Macedonische regering heeft een akkoord gesloten met vertegenwoordigers van de Servische minderheid in het land. Daarin wordt de Serviërs volledige gelijkberechtiging met de andere etnische gemeenschappen in Macedonië toegezegd. Zo zullen zij het recht hebben Servisch-talige media op te richten en in de gebieden waar zij geconcentreerd zijn, onderwijs in het Servisch te organiseren. In ruil hebben de Serviërs toegezegd al hun problemen binnen het kader van de Macedonische staat op te zullen lossen. Dit convenant vindt zijn oorsprong in het feit dat nationalistische groeperingen in "Joegoslavië" de onafhankelijkheid van Macedonië hebben afgewezen met als argument dat daardoor de "nationale identiteit" van de Serviërs in die republiek gevaar zou lopen. Op grond daarvan uitten Macedonische functionarissen de vrees dat Servië pogingen zou kunnen doen om Macedonië te destabiliseren. De genoemde overeenkomst is kennelijk bedoeld om een dergelijk scenario te voorkomen. De Servische minderheid is overigens getalsmatig klein (maximaal enkele tienduizenden) en geconcentreerd in het noorden, aan de Servisch-Macedonische grens.

Binnen de etnisch-Albanese minderheid in Macedonië is ernstige verdeeldheid ontstaan. Als gevolg daarvan heeft het congres van de belangrijkste Albanese partij in Macedonië, de PDP (Partij voor Democratische Voorspoed) het bestuur afgezet. De reden is gelegen in het feit dat de PDP, hoewel zij in de regering vertegenwoordigd is, er niet in is geslaagd het streven van de Albanese naar (tenminste) verregaande autonomie te realiseren. De Albanese vormen vermoedelijk 25% van de bevolking van Macedonië. Zij zijn geconcentreerd in het westen van de republiek, aan de grenzen met Kosovo en Albanië. Zoals reeds eerder gemeld, hebben radicale Albanese van het begin af aan de Macedonische onafhankelijkheid afgewezen en onderstreept de voorkeur te geven aan de vorming van een eigen republiek, zo niet aansluiting bij Albanië. De Macedonische regering, daarbij gesteund door de leiding van de PDP, probeert de etnische vrede in Macedonië te handhaven, maar mede onder invloed van de economische crisis lijkt het nationalisme onder beide bevolkingsgroepen aan invloed te winnen.

Slovenië

De Sloveense minister van Defensie Jansa heeft zware kritiek geuit op president Kucan, omdat deze betrokken zou zijn geweest bij wapen- en munitieleveranties aan Kroatië en de Bosnische Moslims. Het zou zijn gegaan om 120 ton wapens met een waarde van enkele miljoenen DM. Onduidelijk is of de beschuldiging van Jansa juist is; wèl zijn in augustus wapens onderschept op het vliegveld van Maribor, die mogelijk afkomstig waren uit een islamitisch land en bestemd leken voor (Kroatië en) Bosnië-Herzegovina. Kucan heeft inmiddels toegegeven dat zijn land in 1991 wapens heeft geleverd aan de Kroatische strijdkrachten, toen dezen strijd leverden tegen het "Joegoslavische" leger in die republiek. Ook zouden op individuele basis Moslims zijn voorzien van wapens die dat leger bij zijn terugtocht uit Slovenië in 1991 had achtergelaten. Kucan ontkende echter betrokkenheid bij de door Jansa genoemde transactie. De betrekkingen tussen beide bewindslieden zijn uiterst gespannen. Zo lekten vorige week documenten uit waarin Jansa goedkeuring hechtte aan de militaire opleiding van Bosnische Moslims in

~~_____~~

Slovenië; Jansa beschuldigde Kucan ook van verantwoordelijkheid voor het uit-
leken van die documenten. Dit conflict kan negatieve gevolgen hebben voor het
internationale aanzien van Slovenië, dat ten koste van alles wil voorkomen (op-
nieuw) bij de strijd in het voormalige Joegoslavië betrokken te raken. Ook kan
het inwilliging van het Sloveense verzoek tot intrekking van het internationale
wapenembargo tegen Slovenië.

Conclusie/vooruitzicht

Hoewel alle partijen in de Bosnische burgeroorlog zich onder zware internationa-
le druk bereid hebben verklaard de onderhandelingen over de politieke toekomst
van Bosnië-Herzegovina te hervatten, is er nog steeds geen reden om aan te nemen
dat op korte termijn een voor alle partijen aanvaardbaar compromis zal worden
gesloten. De Bosnische Moslims proberen de door de internationale bemiddelaars
gepresenteerde verdeling van de republiek in hun eigen voordeel om te buigen.
Ogenschijnlijk gaat het om in omvang beperkte gebiedsaanspraken van de Moslims.
In de praktijk is het uiterst twijfelachtig of de Serviërs en Kroaten bereid
zullen zijn tot genoemde concessies.

De eisen van de Moslims geven eens te meer aan dat Izetbegovic, in weerwil van
zijn aangegeven bereidheid tot nieuwe onderhandelingen, nog steeds de mogelijk-
heid openlaat van een voortzetting van de oorlog in zijn land, met inbegrip van
een vergroting van de buitenlandse militaire betrokkenheid daarbij. De Bosnische
Serviërs en Kroaten lijken inmiddels hun politieke en militaire samenwerking te
intensiveren met als doel de door hen nagestreefde onderlinge opdeling van Bos-
nië-Herzegovina te coördineren. Van belang hierbij is dat aanhoudend meldingen
worden ontvangen betreffende militaire activiteiten die duiden op voorbereidin-
gen voor nieuwe, omvangrijke vijandelijkheden indien pogingen tot een politieke
oplossing zouden falen.

De betrekkingen tussen de Kroatische regering en UNPROFOR zijn de afgelopen
weken verder verscherpt. Kroatië verwijt de VN-vredesmacht met name een gebrek
aan inzet bij de uitvoering van het VN-vredesplan. Daardoor neemt de kans toe
dat Kroatië zijn dreigementen om het UNPROFOR-mandaat niet te verlengen, zal
uitvoeren.

Ondanks pogingen van de Macedonische regering om de betrekkingen tussen de et-
nische groeperingen te verbeteren, is een duurzame vermindering van de spannin-
gen met vooral de Albanese minderheid niet aannemelijk. Een escalatie van deze
spanningen, met mogelijke grensoverschrijdende gevolgen, is niet uitgesloten.
Macedonische functionarissen hebben gesteld dat sinds enige tijd geen sprake
meer is van ontduikingen van het embargo op handel met "Joegoslavië". Waarnemin-
gen aan de Macedonische grens met Servië bevestigen dat het grensoverschrijdende
vrachtverkeer aanzienlijk is afgenomen. Betwijfeld moet echter worden of de re-
ductie in dit verkeer van blijvende aard zal zijn.